

BILAGA 1
HANDLINGSPLAN MED ÅTGÄRDER

Förslag

23 september 2020

I denna bilaga presenteras åtgärder för att uppnå målen i avfallsplanen. Syftet med åtgärderna är att minska mängden avfall och att omhändertagandet av det avfall som uppstår ska förbättras ur miljö- och resurshushållningssynpunkt. Åtgärderna presenteras i anslutning till det mål som de närmast kan anses höra. Till varje övergripande mål anges även nyckeltal med målvärde. Nyckeltalen används vid uppföljning. Handlingsplanen omfattar inte efterbehandlingsåtgärder för avslutade deponier, vilket hanteras enligt tidigare genomförd inventering.

Tidsramen för genomförande av respektive åtgärd anges med årtal (t.ex. 2022) för åtgärder som genomförs vid något eller några enstaka tillfällen, eller *årligen* för åtgärder som genomförs en eller flera gånger per år.

För varje åtgärd anges vilken del av den kommunala organisationen (förvaltning eller bolag) som ansvarar för genomförandet av åtgärden med följande förkortningar:

A	Avfallsverksamheter
F	Fastighetsverksamheter
FP	Fysisk planering
GP	Gatu- och parkverksamheter
K	Kostverksamheter
M	Miljötillsynsverksamheter
N	Näringslivsrådgivning
S	Strategisk kommunövergripande funktion
U	Upphandlingsfunktioner
UE	Umeå Energi AB
VA	Vatten- och avloppsverksamheter
Alla	Samtliga kommunala verksamheter (förvaltningar och bolag)

Vilka delar inom respektive kommun som angivna verksamheter och funktioner avser framgår av Bilaga 5.

Resursbehovet för genomförande av åtgärder har bedömts på följande skala:

- Låg kostnad som kan rymmas inom ordinarie budgetnivå.
- Måttlig kostnad som inte säkert kan rymmas inom ordinarie budgetnivå.
- Hög kostnad som innebär behov av personalförstärkningar eller större investeringar.

Observera att flera åtgärder som berör samma kommunala funktion tillsammans kan kräva personalförstärkningar, även om de var för sig kan rymmas inom ordinarie budgetnivå för respektive funktion.

1 Övergripande mål 1: Minska avfallsmängderna

Att minska avfallsmängderna, förebygga avfall, är en stor utmaning för både hushåll, företag och andra organisationer. Mindre mängder avfall är positivt för miljön på flera sätt. Det ger lägre energianvändning, mindre utsläpp av växthusgaser och sparar på jordens naturresurser.

Genom att vårda, laga, låna, dela, hyra och återbruka produkter minskar uttaget av ny råvara och mängden avfall som uppkommer. För att lyckas med det måste vi designa produkter smartare och konsumera på ett mer hållbart sätt.

Mataavfall uppkommer i flera olika led i livsmedelskedjan; vid odling/uppfödning, vid tillverkning, hos grossister, leverantörer, butiker, restauranger, storkök samt hos hushållen. Att minska matsvinnet och öka resurshushållningen i livsmedelskedjan är ett prioriterat område.

Nyckeltal:

- Total mängd hushållsavfall¹, kg/person²
Målvärde: 380 kg/person 2025
- Mängd mat- och restavfall, kg/person³
Målvärde: 25 % mindre mat- och restavfall 2025 jämfört med 2015
- Mängd matsvinn från kommunernas storkök, g/portion⁴
Målvärde: Nedåtgående trend utifrån lokala mål och mätningar
- Antalet upphandlingar som genomförs i enlighet med Mål 6 *En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling* i den nationella upphandlingsstrategin, st/år
Målvärde: Uppåtgående trend

Utgångsvärden:

Total mängd hushållsavfall, kg/person (2018)

Bjurholm: 471	Nordmaling: 439	Robertsfors: 418
Umeå: 413	Vindeln: 549	Vännäs: 418

Mängd mat- och restavfall, kg/person (2015/2018)

Bjurholm: 169/153	Nordmaling: 155/152	Robertsfors: 186/190
Umeå: 188/183	Vindeln: 241/230	Vännäs: 173/171

¹ Med hushållsavfall menas i denna avfallsplan det avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken, det vill säga avfall som kommer från hushåll och därmed jämförligt avfall från annan verksamhet. I begreppet avfall från hushåll inryms avfall som kan uppkomma i bostäder och som kallas kommunalt avfall i 15 kap. 3 § miljöbalken.

² Avfall Web: Mängd insamlat hushållsavfall, exkl. slam och trädgårdsavfall (kg/person). Summan av mängd utsorterat avfall och restavfall som samlas in från hushåll och verksamheter inom kommunalt avfallsansvar eller producentansvar, exklusive slam och trädgårdsavfall. Mängden inkluderar avfall som hämtas vid fastigheten eller lämnas vid återvinningscentraler och återvinningsstationer. Antal personer inkluderar permanentboende invånare, gästnätter, fritidshusboende och arbetsplatsnetto.

³ Avfall Web: Mängd insamlat mat- och restavfall (kg/person). Mängd insamlat mat- och restavfall (kärlavfall) som hämtas vid fastigheten från hushåll och verksamheter inom kommunalt avfallsansvar. Antal personer inkluderar permanentboende invånare, gästnätter, fritidshusboende och arbetsplatsnetto.

⁴ Mäts genom vägningar och vid behov plockanalyser. Resultat enligt mätningar (2019): Umeå 29 g/portion, Vindeln 19 g/portion (tallrikssvinn, exempel från en skola), Bjurholm 17 g/portion (tallrikssvinn).

Åtgärder	Tid	Ansvar	Resurser
a) Utveckla möjligheterna att lämna och förbereda avfall för återbruk på återvinningscentralerna	2025	A	●
b) Höja kunskapsnivån hos medborgarna genom information om kopplingen mellan konsumtion, avfall och miljö	årligen	A/S/M	●
c) Skapa förutsättningar inom varje kommun för återbruk av möbler, IT-utrustning m.m. från kommunens egna verksamheter	2025	F	●
d) Utbyta erfarenheter inom kommunens offentliga måltidsverksamhet och med måltidsverksamheterna i övriga kommuner angående hur matsvinnet kan minskas, exempelvis vid möten i samverkan med leverantörer	årligen	K	●
e) Vid planering av menyer, tillagning och beställning i kommunens offentliga måltidsverksamhet beakta möjligheterna att minska matsvinnet	årligen	K	●
f) Genomföra, analysera och kommunicera mätningar av matsvinn i kommunens offentliga måltidsverksamhet	årligen	K	●
g) Genom företagsbesök, branschvisa informationsmöten och rådgivning i samverkan mellan tillsynsmyndighet och näringslivsrådgivare höja kunskapsnivån hos företag om möjlighet att förebygga avfall	årligen	M/N	●
h) I samverkansforum för kommunernas tillsynsverksamheter ta upp erfarenheter av att nyttja tillsynen som verktyg för att förebygga avfall	årligen	M	●
i) Höja kunskapsnivån om möjligheter att förebygga avfall genom utbildning i cirkulär ekonomi, delningsekonomi och avfallshantering för kommunanställda och om möjligt även för skolelever	årligen	A ⁵	●
j) Ställa krav på och följa upp möjligheter till underhåll, reparation och återbruk samt återvinning i kommunala upphandlingar av produkter	årligen	U	●

⁵ Avfallsverksamheterna tar fram underlag, gärna i samverkan mellan kommunerna eller inom Samrådsgrupp Avfall (samverkansforum för kommunernas avfallsverksamheter i Region Västerbotten). Respektive förvaltningschef ansvarar för genomförande av utbildningen.

2 Övergripande mål 2: Öka återvinningen

Återvinning spelar en stor roll i ett hållbart samhälle. Det är därför viktigt att avfallet från hushåll, verksamheter och andra organisationer ses som en resurs och behandlas på rätt sätt.

Materialåtervinning innebär att sorterat avfall blir råvara vid tillverkning av nya produkter eller i konstruktioner. Det innebär minskat behov av jungfruligt material och mindre utsläpp av växthusgaser.

Biologisk återvinning innebär att näring och energi utvinns ur till exempel trädgårdsavfall och matrester. Genom kompostering eller rötning kan vi cirkulera näringsämnen, sluta kretsloppen och öka andelen förnyelsebar energi.

Nyckeltal:

- Andel hushållsavfall⁶ för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, %⁷
Målvärde: 60 % till år 2025
- Andel matavfall som behandlas biologiskt, %⁸
Målvärde: Minst 60 % till år 2025
- Andel rätt sorterat avfall i matavfall, %⁹
Målvärde: 98 % till år 2025

Utgångsvärden:

Andel hushållsavfall till materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, % (2018)

Bjurholm: 28

Nordmaling: 29

Robertsfors: 36

Umeå: 41

Vindeln: 27

Vännäs: 26

Andel rätt sorterat avfall i matavfall, % (2017, villa/lägenhet)

Umeå: 94,4/95,7

⁶ Med hushållsavfall menas i denna avfallsplan det avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken, det vill säga avfall som kommer från hushåll och därmed jämförbart avfall från annan verksamhet. I begreppet avfall från hushåll inryms avfall som kan uppkomma i bostäder och som kallas kommunalt avfall i 15 kap. 3 § miljöbalken.

⁷ Avfall Web: Andel hushållsavfall insamlat för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling (%). Andelen avfall insamlat till materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, av det mat- och restavfall som samlas in från hushåll och verksamheter inom kommunalt avfallsansvar, avfall som tas emot vid återvinningscentraler samt avfall som omfattas av producentansvar. Mäts genom analys av uppgifter om uppkomna avfallsmängder

⁸ Andelen utsorterat matavfall till biologisk återvinning av den totala mängden uppkommet matavfall från hushåll, storkök, butiker och restauranger och som samlas in separat eller som en del av restavfallet från hushåll och verksamheter eller som hemkomposteras. Mäts genom plockanalyser av restavfall och analys av uppgifter om uppkomna avfallsmängder.

Nyckeltalet avser matavfall som behandlas biologiskt. Eftersom de lokala avsättningsmöjligheterna för biogödsel eller kompost är mycket begränsade och kommunerna saknar rådighet över användningen inkluderas både behandling som innebär att enbart energi tas tillvara eller att enbart växtnäring tas tillvara.

⁹ Avfall Web: Position P37 och P40.

Mäts genom plockanalyser av matavfall från villa- resp. lägenhushåll.

Åtgärder	Tid	Ansvar	Resurser
a) Utveckla sorteringsmöjligheter för grovavfall på återvinningscentraler och andra avlämningsplatser	årligen	A	
b) Utveckla och informera om tjänster för insamling av grovavfall	2025	A	
c) Informera om sorteringsmöjligheter för matavfall, förpackningar och returpapper och textil	årligen	A	
d) Säkerställa att källsorteringsmöjligheter finns i kommunala verksamheter ¹⁰	2025	F	
e) Säkerställa att källsorteringsmöjligheter används i kommunala verksamheter ¹¹	2025	Alla	
f) Ta fram en plan för lokalisering av återbruksplatser	2025	FP	
g) Ta fram strategi för lokalisering av återvinningsstationer inför dialog med producenterna	2025	FP	
h) Säkerställa att avfallsverksamheten medverkar i plan- och bygglovsprocesser och därmed bidrar till att källsorteringsmöjligheter skapas vid ny- och ombyggnation	årligen	FP	
i) I samband med tillsynsbesök på företag uppmärksamma sorteringsmöjligheter för avfall för återvinning och hantering av farligt avfall	årligen	M	
j) Undersöka möjligheterna att utveckla insamlingstjänster för textil	2025	A	
k) Säkerställa att avfall från kommunala bygg- och anläggningsprojekt sorteras	årligen	F	
l) Ta fram informationsmaterial om avfallshantering och -förebyggande inför event	2022	A	
m) Informera om avfallshantering och -förebyggande inför event och vid uppstart av nya företag	årligen	N	
n) Undersöka möjligheten att nyttja slam från avloppsreningsverk som en resurs	2025	VA	
Åtgärd för Umeå kommun:			
o) Klarlägga möjligheten att nyttja slaggrus från energiåtervinning av avfall som resurs vid olika typer av konstruktioner	2025	UE	

¹⁰ Kommunala förvaltningar och bolag.

¹¹ Kommunala förvaltningar och bolag.

3 Övergripande mål 3: Minska miljöpåverkan

En hållbar avfallshantering minskar samhällets miljöpåverkan genom att avfallsmängderna minskar och återvinningen ökar. Men vi måste också minska miljöpåverkan från själva hanteringen av avfallet.

Miljöpåverkan från transporter och behandlingsanläggningar innebär till exempel utsläpp till luft, vatten och buller. Farliga ämnen sprids diffust om vi inte sorterar bort farligt avfall från våra avfallsströmmar.

Nedskräpning påverkar miljön genom läckage av farliga ämnen, spridning av plast och skador på djur och människor. Minskad nedskräpning är viktigt ur miljösynpunkt men kan också bidra till ökad trygghet i samhället.

Nyckeltal:

- Nöjdhet med renhållningen av parker och allmänna platser i kommunen, index på skala 1-10 enligt SCB:s medborgarundersökning
Målvärde: Över nationellt genomsnitt år 2025
- Mängd farligt avfall i hushållens restavfall¹²
Målvärde: Inget farligt avfall i restavfallet år 2025
- Andel av kommunernas insamling och transport av avfall som sker med fossilfria drivmedel, %¹³
Målvärde: 100 % till år 2025

Utgångsvärden:

Nöjdhet med renhållningen av parker och allmänna platser i kommunen, index på skala 1-10 enligt SCB:s medborgarundersökning (senaste mätning)

Bjurholm: 6,2 (2019)	Nordmaling: 6,5 (2015)	Robertsfors: 6,8 (2019)
Umeå: 7,1 (2019)	Vindeln: 6,6 (2019)	Vännäs: 7,2 (2019)

Mängd farligt avfall i hushållens restavfall, g/hushåll och vecka (2017)

Bjurholm: 18	Nordmaling: 66	Robertsfors: 37
Umeå: 15-22	Vindeln: 69-85	Vännäs: 16-30

¹² Avser farligt avfall inkl batterier och elavfall. Mäts genom plockanalyser av restavfall.

¹³ Avser insamling av mat- och restavfall, avfall från återvinningscentraler och slam.

Åtgärder	Tid	Ansvar	Resurser
a) Utveckla sorteringsmöjligheterna för farligt avfall på återvinningscentraler	2022	A	●
b) Informera om befintliga insamlingstjänster för elavfall	2025	A	●
c) Ställa krav på fossilfria bränslen i kommunala upphandlingar av insamling och transport av avfall	årligen	U	●
d) Utredda logistiklösningar vid avfalls-hämtning och vidta lämpliga åtgärder för att minska bränsleförbrukningen	2022	A	●
e) Ta fram och genomföra kommunövergripande planer för minskad nedskräpning, innefattande exempelvis placering av papperskorgar, städning och delta i nationella kampanjer	2022	GP	●
f) Vid samråd enligt producentansvarslagstiftningen med producentorganisationer diskutera hur nedskräpning vid avlämningsplatser för förpackningar och returpapper kan minska	årligen	FP	●

4 Verksamheter med ansvar för olika åtgärder i avfallsplanens handlingsplan

Nedan presenteras en sammanställning över de verksamheter och funktioner som ansvarar för genomförande av lokala åtgärder i Bilaga 1 Handlingsplan i denna avfallsplan för Umeåregionen.

Tabell 1 Verksamheter och funktioner inom respektive kommun och som ansvarar för åtgärder enligt avfallsplanens handlingsplan. Verksamhetskategori och förkortningar enligt inledningen till denna bilaga till avfallsplanen.

	Verksamhetskategori	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs
A	Avfall	Tekniska	Sektor Samhällsbyggnad	Samhällsbyggnads-kontoret	Vakin	Vakin	Renhållningsavdelningen /Infrastrukturavdelningen
F	Fastighet	Tekniska	Sektor Samhällsbyggnad	Samhällsbyggnads-kontoret / ROBO	Tekniska nämnden	KS/VIBO	Fastighetsavdelningen
FP	Fysisk planering	Tekniska	Sektor Samhällsbyggnad	Samhällsbyggnads-kontoret	Kommunstyrelsen/Detaljplanering, Mark och exploatering	Miljö- och byggnadsförvaltningen	Miljö- och byggavdelningen
GP	Gata och park	Tekniska	Sektor Samhällsbyggnad	Samhällsbyggnads-kontoret	Tekniska nämnden/Gator och Parker	Gatu-parkavdelningen	Gatuavdelningen /Infrastrukturavdelningen
K	Kost	Skolrestaurangen Castorskolan	Kost		Tekniska nämnden/ Måltidsservice		Kostavdelningen
M	Miljötillsyn	Miljö- och hälsoskydd	Sektor Samhällsbyggnad	Samhällsbyggnads-kontoret	Miljö- och hälsoskyddsnämnden/Miljö- och hälsoskydd	Miljö- och byggnadsförvaltningen	Miljö- och byggavdelningen
N	Näringslivsrådgivning	Tillväxt och utveckling	Näringslivs-rådgivning	Kommunlednings-kontoret	Kommunstyrelsen/Näringsliv	Kommunstyrelsen	Näringsliv och arbetsmarknadsavdelningen
S	Strategisk kommunövergripande funktion	Ledningsgruppen	Kommunstyrelsen	Kommunstyrelsen	Kommunstyrelsen/ Övergripande planering		Kommunstyrelsen
U	Upphandling	Umeå Upphandlingsbyrå	Sektor Samhällsbyggnad	Umeå Upphandlingsbyrå	Kommunstyrelsen/ Upphandlingsbyrån	Kommunstyrelsen	Umeå upphandlingsbyrå
UE	Umeå Energi AB	-	-	-	Umeå Energi AB	-	-
VA	Vatten och avlopp	Tekniska	Sektor Samhällsbyggnad	Samhällsbyggnads-kontoret	Vakin	Vakin	Gatuavdelningen /Infrastrukturavdelningen